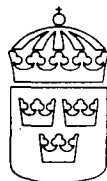

Lagutskottets yttrande

1988/89:LU2 y

Ett kontobaserat system för registrering av aktier

1988/89
LU2 y

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har berett lagutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1987/88:108 om ett kontobaserat system för registrering av aktier m.m. jämte motioner.

I propositionen föreslås bl.a. att riksdagen godkänner ett införande av ett kontobaserat system för registrering av aktier m.m. enligt vissa riktlinjer och under vissa förutsättningar, som anges i propositionen.

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1988/89:N1 av Lars Norberg och Elisabet Franzén (mp) och 1988/89:N2 av Hadar Cars m.fl. (fp). I motion N1 begärs i yrkande 1 att riksdagen avslår propositionen och i yrkande 2 ett tillkännagivande om behovet av en utredning för att klarlägga hur det spekulativa inslaget i börsverksamheten skall kunna minskas. I motion N2 begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om möjligheterna för aktieägare att även fortsättningsvis erhålla skriftliga bevis för sina innehav, i yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om ett effektivt integritetsskydd för individen, i yrkande 3 begärs förslag till ändrade regler för sekretessskyddet och i yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att den kommande lagtexten bör skickas ut på remiss.

Lagutskottet har beslutat avge yttrande över motion N2 yrkandena 1, 3 och 4 samt propositionen i motsvarande delar.

Lagutskottet får anföra följande.

De föreslagna riktlinjerna innebär bl.a. att den nuvarande ordningen med aktiebrev som bärare av aktieägarens rättigheter överges till förmån för ett system där datorbaserad registrering hos Värdepapperscentralen VPC AB (VPC) blir rättsgrundande.

I propositionen framhålls att den föreslagna reformen för registrering av aktier kräver flera lagstiftningsåtgärder. Sålunda kommer en ny lag om kontobaserad hantering av aktier och skuldförbindelser att föreslås. I denna lag skall tas in bestämmelser om bl.a. registreringsåtgärder, rättsverkan av registrering samt insyn och sekretess. Förslaget om en övergång till ett kontobaserat system förutsätter också ändringar i en rad bestämmelser i gällande lagstiftning och då främst i aktiebolagslagen (1975:1385). Inom justitiedepartementet övervägs för närvarande vilka lagtekniska förändringar reformen kräver, och regeringen avser att senare i en särskild proposition lägga fram förslag till den lagstiftning som krävs.

Vad särskilt gäller frågor om den enskildes rättstrygghet inom ett

kontobaserat system anför i propositionen att de registreringsåtgärder som utförs inom systemet kommer att vara avgörande för den enskildes rättsställning. För att rättssäkerhetsaspekterna skall tillgodoses skall därför, enligt propositionen, berörda rättighetshavare underrättas om alla registreringar som rör en rättighet, dels av VPC beträffande ägarregistrerade innehav, dels av förvaltare beträffande förvaltarregistrerade innehav. Vidare framhålls i propositionen att en möjlighet till omprövning av registreringsåtgärd bör införas. Ett inrättande av en klagonämnd, fristående från VPC, som skall kunna pröva olika registreringsåtgärder bör därför övervägas närmare. I propositionen framhålls också att VPC, såsom registeransvarig, bör ha ett långtgående – eventuellt strikt – skadeståndsansvar när det gäller direktregistrerade innehavare. Det bör dock närmare övervägas vilka skador VPC skall vara ansvarig för.

I motion N2 av Hadar Cars m.fl. (fp) framhålls att det finns risk för att ett helt papperslöst system blir mindre påtagligt och begripligt för den enskilde aktiespararen. Enligt motionärerna bör det därför vara möjligt för en enskild aktieägare att även fortsättningsvis kunna erhålla skriftliga bevis på sitt innehav, och de begär i yrkande 1 ett tillkännagivande härom.

I likhet med motionärerna anser utskottet att det är angeläget att enskilda aktieägare bereds möjlighet att erhålla skriftliga underrättelser om aktuellt innehav. Som framgår av redogörelsen ovan övervägs för närvarande inom justitiedepartementet den närmare utformningen av det nya systemet för registrering av aktier m.m. Enligt vad utskottet erfarit kommer därvid även den nu aktuella frågan att prövas. Med hänsyn härtill är någon riksdagens åtgärd med anledning av motionsyrkandet inte påkallad.

Motionärerna i motion N2 framhåller också att det kvarstår många juridiskt tekniska frågor att lösa innan det nya systemet kan träda i kraft. De anser därför att den kommande lagtexten bör skickas ut på remiss innan den föreläggs riksdagen, och de begär i yrkande 4 ett tillkännagivande härom.

Utskottet ansluter sig till motionärernas uppfattning att det är angeläget att de myndigheter och organisationer som berörs av den kommande lagstiftningen får tillfälle att framföra sina åsikter i lagstiftningsfrågorna. Vid ärendets fortsatta beredning inom justitiedepartementet är avsikten – enligt vad utskottet inhämtat – att berörda instanser skall inbjudas till en hearing för att de skall ges möjlighet att avge synpunkter på departementets förslag i god tid före beslut om lagrådsremiss. Enligt utskottets mening tillgodoser en sådan handläggningsordning syftet med motionsyrkandet. I den mån en remissomgång efter hearingen skulle visa sig erforderlig förutsätter utskottet att justitiedepartementet föranstaltar härom. Någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av yrkande 4 i motion N2 är således inte påkallad.

Utskottet tar slutligen upp en fråga som rör aktiebokens offentlighet. I aktieboken införs aktieägarna med personuppgifter, och för varje ägare anges det antal aktier han äger av olika slag. Enligt gällande regler är aktieboken offentlig, och utskrift av aktieboken i avstämningsbolag skall på begäran tillhandahållas hos bolaget och hos VPC (3 kap. 13 § aktiebolagslagen). Utskriften får inte vara äldre än sex månader och får inte innehålla uppgift om sådana aktieägare som har 500 aktier eller färre i bolaget.

I motion N2 kritiserar nuvarande regler om aktiebokens offentlighet.

Motionärerna framhåller att det är det inflytande över ett företag som ett visst aktieinnehav ger upphov till som är av allmänt intresse och inte hur stort själva kapitalinnehavet är. Enligt motionärerna bör i stället offentlighetsgränsen knytas till röstetalet på så sätt att enbart de aktieägare vilkas andel av det totala röstetalet överstiger en viss nivå skall redovisas i den offentliga aktieboken, och i yrkande 3 begärs förslag till ändrade regler i enlighet härmed.

Utformningen av den nuvarande regeln om begränsning av offentligheten i aktieboken har som närmare framgår av propositionen (s. 46) övervägts av föredragande statsrådet. Enligt hans mening kan det ifrågasättas om en regel som baserar sig endast på antalet innehavda aktier är den lämpligaste avgränsningen, eftersom den inte ger en rättvisande bild av inflytandeförhållandena i de olika aktiebolagen. Han anser därför att det kan finnas skäl att överväga en förändring av regeln. Med hänsyn till att det inom värdepappersmarknadskommittén (Fi 1987:03) pågår en översyn av reglerna för handel med värdepapper och därmed sammanhängande frågor om insyn i värdepappershandeln och bolagens ägarförhållanden anser statsrådet det dock inte lämpligt att för närvarande föreslå någon förändring av begränsningsregeln.

Utskottet anser – i likhet med föredragande statsrådet – att värdepappersmarknadskommitténs arbete bör avvaktas innan något ställningstagande görs i fråga om en förändring av regeln om begränsning av offentligheten i aktieboken. Enligt utskottets mening bör därför motion N2 yrkande 3 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utöver vad som ovan anförts föranleder propositionen – i de delar som berör lagutskottets beredningsområde – inte några uttalanden från utskottets sida.

Stockholm den 8 november 1988

På lagutskottets vägnar

Rolf Dahlberg

Närvarande: Rolf Dahlberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inger Hestvik (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Gunnar Thollander (s), Hans Rosengren (s), Ewy Möller (m), Bengt Harding Olson (fp), Elisabeth Persson (vpk), Elisabet Franzén (mp), Lena Boström (s) och Karin Starrin (c).

